

Commissie Toekomst Accountancysector (Cta)

T.a.v. prof. mr. A.T. Ottow, voorzitter

Den Haag, 19 april 2019

Ref: B19.08

Betreft: Inbreng voor het werk van de Cta

UITSLUITEND VERSTUURD VIA INTERNETCONSULTATIE.NL

Geachte mevrouw Ottow,

Graag maakt Eumedion gebruik van uw uitnodiging om schriftelijk inbreng te leveren voor het onderzoek van uw commissie naar een duurzame verbetering van de kwaliteit van de wettelijke accountantscontroles. Deze inbreng is een verdere uitwerking van onze mondeling inbreng tijdens het gesprek met uw commissie op 22 maart jl. Hieronder zullen wij ingaan op wat wij verstaan onder een hoogwaardige accountantscontrole en wat ons oordeel is over de huidige kwaliteit van de accountantscontrole. Vervolgens doen wij een aantal suggesties ter verbetering van de kwaliteit van de accountantscontrole.

1. Wat Eumedion verstaat onder auditkwaliteit

Voor beleggers is een kwalitatief hoogstaande controleverklaring van groot belang. De controleverklaring moet het nodige vertrouwen aan beleggers en andere *stakeholders* bieden dat de door de beursvennootschap openbaar gemaakte financiële en niet-financiële informatie

getrouw is. In onze reactie¹ op het *green paper* van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) over auditkwaliteit hebben wij vanuit dit perspectief auditkwaliteit als volgt gedefinieerd:

“Auditkwaliteit is de mate waarin een accountant zijn werkzaamheden heeft verricht naar de letter en geest van de eisen die vanuit het maatschappelijk verkeer aan een accountant gesteld worden en mogen worden. Expliciet valt hier ook onder het effectief communiceren over bevindingen met het maatschappelijk verkeer, zodat het maatschappelijk verkeer een gerechtvaardigd vertrouwen mag hebben dat er geen materiele onjuistheden staan in al hetgeen dat wordt gesteld in de jaarstukken.”

2. Huidige communicatie over auditkwaliteit

Beleggers kunnen de auditkwaliteit niet direct meten. Beleggers hebben niet de beschikking over de controledossiers, de individuele inspectierapporten van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en zijn niet bij de besprekingen tussen de accountant en het bestuur en de raad van commissarissen (RvC) van de beursvennootschap. Beleggers krijgen alleen de ‘uitkomst’ van de audit te zien: de controleverklaring bij de jaarrekening.

De controleverklaring is sinds 2014 voor aandeelhouders betekenisvoller geworden. Naast het oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening, bevat de controleverklaring sindsdien ook informatie over de gehanteerde materialiteit en de wijze waarop deze is bepaald, de reikwijdte van de groepscontrole en de kernpunten van de controle. De kernpunten zijn volgens de desbetreffende auditstandaard: “die aangelegenheden die in de professionele oordeelsvorming van de accountant het meest significant waren bij de controle van de financiële overzichten”. Met name de communicatie van deze kernpunten is een potentieel krachtig instrument om het belegend publiek en andere *stakeholders* te attenderen op specifieke risico’s en op materiële gebeurtenissen en transacties die gedurende de controleperiode hebben plaatsgevonden. Eumedion constateert in de jaarlijkse evaluatierapporten over de AVA-seizoenen vanaf 2014 dat de directe communicatie van de accountant in de controleverklaring aanmerkelijk is verbeterd, maar dat de ruimte die de accountant heeft nog niet in alle gevallen volledig wordt benut. Naar de mening van Eumedion hebben de kernpunten nog te vaak betrekking op financiële factoren en boekhoudposten en nog te weinig op niet-financiële factoren, zoals cultuur en gedrag, de aanpak van fraude en corruptie en de opzet en de werking en effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen, waaronder de effectiviteit van de governancestructuur.²

¹ <http://bit.ly/2yXj88B>.

² De accountant van Altice Europe laat zien dat dit kan. Zo blijkt uit de controleverklaring van Deloitte bij de 2018-jaarrekening van Altice Europe dat de accountant transparantie heeft afgedwongen over het besluit van het (*one-tier*) bestuur van deze vennootschap om de CEO – als onderdeel van zijn bezoldiging – maximaal 50 miljoen voorwaardelijke preferente aandelen toe te kennen, terwijl de aanwezige niet-uitvoerende bestuurders (waaronder de leden van de remuneratiecommissie) zich tegen dit besluit keerden. Dit gegeven is voor beleggers heel belangrijk om de governancepraktijken bij deze vennootschap te beoordelen.

Beleggers kunnen verder kennis nemen van het verslag van de auditcommissie waarin verslag wordt gedaan van de uitvoering van haar taakopdracht, waaronder de beoordeling van de effectiviteit van het auditproces³. In de jaarlijkse AVA-evaluatierapporten ziet Eumedion op dit terrein nauwelijks vooruitgang. Het verslag van de auditcommissie is over het algemeen weinig informatief en heeft nauwelijks toegevoegde waarde. Vaak wordt alleen verslag gedaan van hoe vaak is vergaderd, wie de commissieleden zijn, wat de taken zijn, de kopjes van de agendapunten van de auditcommissievergaderingen en dat de financiële informatie is besproken met de accountant. Beleggers vragen al jaren om in het verslag van de auditcommissie een inhoudelijke bespreking op te nemen van de hoofdpunten van de *management letter* van de accountant en de reactie van het bestuur daarop, een inhoudelijke bespreking van de kernpunten van de accountantscontrole en een evaluatie van het functioneren van de accountant, met name ten aanzien van zijn professioneel-kritische instelling. Auditcommissies zouden dus informatievere verslagen moeten maken. Uit zo'n verslag zou de buitenwereld moeten kunnen opmaken of de leden van de auditcommissie de accountant wel voldoende op kwaliteit 'uitdagen' en of de auditcommissie de accountant daadwerkelijk als bondgenoot ziet om betere verslaggeving te bewerkstelligen. Inzichtelijke verslagen van de auditcommissie dragen volgens Eumedion bij aan een groter maatschappelijk vertrouwen in het functioneren van zowel de RvC als van de accountant.

Daarnaast kunnen aandeelhouders de accountant veelal rechtstreeks bevragen over de uitgevoerde controlewerkzaamheden tijdens de algemene vergadering (AVA).⁴ De accountant krijgt in de meeste gevallen de ruimte om zijn 'uitgebreide controleverklaring' te presenteren, waarna aandeelhouders in de gelegenheid worden gesteld om hierover vragen te stellen aan de accountant. Echter, buitenlandse beleggers die gemiddeld 90% van de aandelen van de grootste Nederlandse beursvennootschappen zijn veelal niet fysiek aanwezig tijdens de algemene vergadering. Hierdoor kunnen zij geen kennis nemen van de presentatie van de accountant tijdens de algemene vergadering en aldaar de dialoog met hem aangaan.

3. Huidige kwaliteit van de audit vanuit beleggersperspectief

Zoals uit paragraaf 1 en 2 duidelijk wordt, hebben beleggers/aandeelhouders maar beperkte mogelijkheden om 'rechtstreeks' de kwaliteit van de controlewerkzaamheden te beoordelen. Zij moeten bij de beoordeling daarvan vooral afgaan op signalen van andere partijen.

Er zijn nogal wat signalen waaruit volgt dat de kwaliteit van audit veelal tekortschiet:

³ Best practice 2.3.5 jo. 1.5.3 van de Nederlandse corporate governance code.

⁴ Art. 2:117 lid 5 BW en *best practice* bepaling 4.1.9 van de Nederlandse corporate governance code..

- De AFM-toetsingen van de wettelijke controles door de grote ('Big-4') accountantsorganisaties over de boekjaren 2008, 2012, 2014 en 2015. Uit deze rapporten blijkt geen echte verbetering van de auditkwaliteit.⁵
- De kritische rapportages van de Monitoring Commissie Accountancy.⁶
- De kritische bevindingen van het International Forum of Independent Audit Regulators (IFIAR).⁷
- Casuïstiek:
 - Op grond van de in 2016 herziene Nederlandse corporate governance code wordt van elke beursvennootschap verwacht dat zij in het remuneratierapport verslag doet van de beloningsverhoudingen binnen de vennootschap en, indien van toepassing, van de wijzigingen in deze verhoudingen ten opzichte van het voorgaande boekjaar.⁸ Wij constateren dat ook in de remuneratierapporten over boekjaar 2018 niet alle beursvennootschappen deze informatie hebben opgenomen dan wel een reden hebben opgegeven waarom die informatie niet wordt verschaft. Blijkbaar is de accountant van bijvoorbeeld Acomo, Alfen, Beter Bed Holding, Tie Kinetix, Batenburg, Ctac, RoodMicrotec, Stern Groep en Value8 – allemaal beursvennootschappen – onwetend om dit te checken. Datzelfde geldt voor naleving van de wettelijke verplichting om informatie te verstrekken indien de zetels in het bestuur en de raad van commissarissen niet evenwichtig zijn verdeeld over mannen en vrouwen. Als zoiets eenvoudig als de *pay ratio* en de uitleg waarom niet wordt voldaan aan het wettelijke streefcijfer nog niet eens door de accountant kan worden gecheckt, dan is het niet vreemd dat beleggers ook vraagtekens plaatsen bij ingewikkeldere verslaggevingszaken als de getrouwheid van lease- en goodwillaccounting.
 - In juli 2017 gaf accountantsorganisatie PwC een controleverklaring met beperking af ten aanzien van de 2016-jaarrekening van het beursgenoteerde ingenieursbureau Oranjewoud. De accountant kon geen 'schone' controleverklaring afgeven, omdat hij geen voldoende en geschikte controle-informatie kon verkrijgen over de in 2013 tot stand gekomen overeenkomst met een agent voor de lokale ondersteuning van de uitvoering van een metroproject in Riyad. De inzet van de agent voor de in de agentenovereenkomst vastgelegde werkzaamheden was namelijk niet gedocumenteerd. Uit de controleverklaring bij de jaarrekening over boekjaar 2017 blijkt dat de accountant aanvullende documentatie over de overeenkomst heeft

⁵ Zie onder meer AFM, *Kwaliteit OOB-accountantsorganisaties onderzocht*, 28 juni 2017, beschikbaar op www.afm.nl.

⁶ Zie onder meer het op 31 mei 2018 gepubliceerde rapport *Doorpakken!* van de Monitoring Commissie Accountancy, beschikbaar op www.monitoringaccountancy.nl.

⁷ Zie de jaarlijkse IFIAR *Annual Inspection Findings Survey*, beschikbaar op <https://www.ifiar.org/activities/annual-inspection-findings-survey/>.

⁸ Best practice 3.4.1 sub iv van de Nederlandse corporate governance code.

gekregen en dit heeft bestudeerd. De accountant concludeert dat uit de werkzaamheden geen aanwijzingen zijn voortgekomen die duiden op het niet naleven van toepasselijke wet- en regelgeving. Blijkbaar heeft de FIOD niet zoveel fiducia in het werk van de accountant, want op 15 februari 2019 doet de FIOD een inval bij Strukton Groep, een dochtermaatschappij van Oranjewoud. De beurskoers van Oranjewoud daalt die dag met 4,2%.

- o ASML werd in 2015 slachtoffer van diefstal van bedrijfsgeheimen door het bedrijf XTAL, Inc., dat door een aantal voormalige medewerkers van ASML was opgericht. ASML spande een rechtszaak aan tegen dit bedrijf en won deze zaak in 2018. Een Amerikaanse rechter beval XTAL tot het betalen van een schadevergoeding van \$ 223 miljoen. Zowel de diefstal in 2015 als de toewijzing van de schadevergoeding werd door ASML blijkbaar als “niet materieel” aangemerkt, want in de jaarverslagen 2015-2018 wordt met geen woord over deze zaken gerept. Blijkbaar vindt ook de accountant van ASML een claim van \$ 223 miljoen niet materieel, omdat hij de vermelding van de claim niet in de jaarrekening heeft afgedwongen dan wel dit zelf in de controleverklaring heeft opgenomen. Dit terwijl de door de accountant gehanteerde materialiteitsgrens voor de 2018 ASML-jaarrekening op € 120 miljoen was bepaald. Pas op 11 april 2019 kwam ASML met een persbericht naar buiten, nadat *Het Financieele Dagblad* op diezelfde dag een groot artikel aan de diefstal had gewijd.

Op basis van het bovenstaande is het niet vreemd dat op een in februari 2019 door Eumedion georganiseerd groot internationaal beleggerscongres de aanwezige (inter)nationale beleggers in meerderheid (52%) het eens was met de stelling “*The audit market is fundamentally broken*”.

Daartegenover staat dat er ook indicaties zijn dat de controlewerkzaamheden door de accountant nog steeds naar behoren worden uitgevoerd. Zo evalueert de RvC van een beursvennootschap in de regel jaarlijks het functioneren van de accountant. Vaak pakt deze evaluatie positief uit, want het komt niet vaak voor dat de zittende accountant niet voor herbenoeming aan de algemene vergadering wordt voorgedragen⁹ (ook al is de rapportage hierover veelal summier; zie paragraaf 2). De algemene vergadering keurt het voorstel in de regel met meerderheden van tussen de 90% en 98% van de uitgebrachte stemmen goed. De vraag is echter of de algemene vergadering veel keus heeft om anders te beslissen. De algemene vergadering kan alleen stemmen over de door de RvC voorgedragen accountant. Zonder accountantscontrole kan de jaarrekening niet worden vastgesteld en kan er geen dividend worden uitgekeerd.

⁹ Herbenoeming gebeurt bij de meeste beursvennootschappen jaarlijks, tweejaarlijks of driejaarlijks. Een accountant mag op grond van de Europese Verordening (nr. 537/2014) betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen voor een onafgebroken periode van maximaal tien jaar de jaarrekening van een beursvennootschap controleren.

4. Mogelijkheden tot verbetering van de kwaliteit van de wettelijke controles

Volgens het plan van aanpak is het onderzoek van de Cta in wezen gericht op de beantwoording van de vraag “hoe kan beter worden geborgd dat de accountant op een adequate wijze doet – volgens de eigen standaarden van de beroepsgroep – wat op grond van zijn publieke taak van hem wordt verlangd”¹⁰. Hieronder doet Eumedion een aantal suggesties die de accountant verder kunnen prikkelen om de kwaliteit van de wettelijke controles te verbeteren.

4.1 Betere standard setting

De Cta gaat in de vraagstelling uit van “de eigen standaarden van de beroepsgroep”. De Monitoring Group van IOSCO heeft er vorig jaar op gewezen dat de dominantie van de sector zelf op het *audit standard setting* proces een tekortkoming in het systeem is. De accountant heeft een publieke, maatschappelijke taak. Dan lijkt het ons ook voor de hand te liggen dat het niet zo kan zijn dat het *audit standard setting* proces helemaal aan de sector wordt overgelaten. Wij zijn het daarom met de Monitoring Group eens dat de internationale auditstandaarden voortaan door een onafhankelijke instantie zouden moeten worden opgesteld. In het bestuur van een dergelijke instelling zouden naast accountants ook beleggers en toezichhoudende autoriteiten moeten zijn vertegenwoordigd. Dit zal een impuls kunnen geven aan de kwaliteit, tijdigheid en relevantie van de standaarden van de beroepsgroep. Het ambitieniveau op bijvoorbeeld de standaarden inzake fraude en corruptie, de opzet en de werking van de *internal controls*, duurzaamheidsinformatie en cultuur en gedrag blijft volgens ons sterk achter. In Nederland heeft de NBA bijvoorbeeld statusloze handreikingen uitgebracht op het gebied van fraude en corruptie, waar het wat Eumedion betreft afdwingbare standaarden hadden moeten worden. Onduidelijke of zwakke auditstandaarden hebben een negatieve invloed op de kwaliteit van de controle. De Cta zou het proces van betere *standard setting* en de voorstellen van de Monitoring Group met kracht kunnen ondersteunen.

4.2 Gesprekken tussen beleggers en accountants buiten de AVA

Op grond van de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten worden institutionele beleggers geacht om een dialoog te voeren met de vennootschappen waarin is belegd.¹¹ Het is in dat kader gemeengoed geworden dat institutionele beleggers buiten de algemene vergadering om gesprekken hebben met bestuurders over zaken als strategie, de kapitaalstructuur, het duurzaamheidsbeleid en het risicomanagement en het bestuur daarop ook ‘uitdagen’. Over een (concept)voorstel tot wijziging van het bezoldigingsbeleid van het bestuur wordt vaak overleg gevoerd met (de voorzitter van) de remuneratiecommissie van de RvC. Wij zijn er voorstander van dat de bespreking van verslaggevings- en auitzaken niet beperkt blijft tot de algemene vergadering. Immers: buitenlandse aandeelhouders (die gemiddeld 90% van de aandelen van de

¹⁰ P. 3 van het op 1 februari 2019 gepubliceerde plan van aanpak van de Cta.

¹¹ Deze bepaling wordt geïmplementeerd in art. 5:87c lid 2 onderdeel b Wft (Kamerstukken I 2018/19, 35058, A).

grootste Nederlandse beursvennootschappen houden) zijn in de regel niet fysiek aanwezig op de algemene vergadering. Zij nemen wel deel aan de stemming op de algemene vergadering door het voorafgaand aan die vergadering een stemvolmacht af te geven aan een derde partij. De presentatie van de accountant tijdens de algemene vergadering is derhalve niet van invloed op het stemgedrag van het overgrote deel van het aandelenkapitaal dat aan de stemmingen deelneemt. Wij zouden daarom willen voorstellen dat institutionele beleggers de mogelijkheid wordt geboden om ook buiten het gremium van de algemene vergadering om toegang te hebben tot de accountant, eventueel in het bijzijn van de voorzitter van de auditcommissie, zodat gesproken kan worden over zaken als de kwaliteit van de verslaggeving, de interne beheersing, de interne cultuur en het risicomanagement. Accountants hebben zo de mogelijkheid om te laten zien hoe zij het bestuur hebben 'uitgedaagd' ten aanzien van zijn belangrijkste veronderstellingen en oordeelsvorming. Aandeelhouders kunnen dan verder de accountants kritisch aan de tand voelen over de wijze waarop zij hun professioneel-kritische instelling hebben gebruikt om hun controleverklaring te onderbouwen en om belangrijke problemen en zorgen aan te kaarten. Het wordt voor de accountants dan ook beter zichtbaar wie de 'echte' opdrachtgevers van de accountant zijn. Particuliere beleggers zouden de mogelijkheid moeten hebben om ten minste schriftelijk te communiceren met de accountant.¹²

4.3 Verslag auditcommissie ter adviserende stemming voorleggen aan de algemene vergadering

De RvC en dan met name de auditcommissie is voor de *stakeholders* van de beursvennootschap de eerste poortwachter om het functioneren van de accountant kritisch te beoordelen. Wij kunnen echter moeilijk inschatten of de auditcommissie die rol waarmaakt; zie onze opmerkingen in paragraaf 2 van deze brief. Wij willen daarom voorstellen om het verslag van de auditcommissie – in navolging van het verslag van de remuneratiecommissie (het bezoldigingsverslag)¹³ – jaarlijks ter adviserende stemming aan de algemene vergadering voor te leggen. Op die manier kan de algemene vergadering een duidelijk signaal afgeven over de uitvoering van de werkzaamheden door de auditcommissie, haar beoordeling van de effectiviteit en kwaliteit van de wettelijke controle, het adresseren van de kernpunten van de wettelijke controle en de afhandeling van de belangrijkste bevindingen uit de *management letter*. Wij zijn er van overtuigd dat de kwaliteit en informatiewaarde van het verslag van de auditcommissie hiermee een belangrijke en noodzakelijke impuls zouden krijgen en eraan kan bijdragen dat de auditcommissie de professioneel-kritische instelling van de accountant scherper beoordeelt en evalueert.

¹² Natuurlijk binnen de grenzen van de redelijkheid en billijkheid (bijvoorbeeld een proportioneel aantal vragen en de vragen moeten in relatie staan tot de activiteiten van de vennootschap). Incidenteel gebeurt dit al, zoals blijkt uit de recente briefwisseling tussen de VEB en Accell Group en diens accountant KPMG over de jaarrekening 2017 van Accell Group (zie www.veb.net).

¹³ Vanaf AVA-seizoen 2021 is dit wettelijk verplicht; zie ontwerpartikel 2:135b lid 2 BW (kamerstukken I 2018/19, 35058, A).

4.4 Betere toelichting voorstel tot (her)benoeming van de accountant¹⁴

Voorts vinden wij dat de auditcommissie haar voorstel aan de algemene vergadering tot benoeming ('roulatie') en herbenoeming van de accountantsorganisatie beter moet toelichten. Deze toelichting is momenteel erg summier; zelfs op een voorstel tot benoeming van een nieuwe accountantsorganisatie ('roulatie') binnen de maximumzittingstermijn van een accountantsorganisatie.¹⁵

In het geval van *roulatie* van de accountant zou in de toelichting op het benoemingsvoorstel wat ons betreft ten minste de volgende informatie moeten worden opgenomen:

- a) Het aantal accountantsorganisaties dat is benaderd om een offerte uit te brengen.
- b) Een beschrijving van de selectiecriteria, waarbij in ieder geval wordt aangesloten bij het beleid van de vennootschap ten aanzien van de onafhankelijkheid van de externe accountant en de kwaliteitsbeheersing van de betreffende accountantsorganisatie.
- c) Een beschrijving van het selectieproces.
- d) De doorslaggevende reden(en) voor de voordracht van de betreffende accountantsorganisatie.
- e) De naam van de accountantsorganisatie die als 'tweede' is geëindigd in de selectieprocedure
- f) De reikwijdte van de controleopdracht.
- g) De te hanteren materialiteitsgrenzen.
- h) De voorgestelde duur van de controleopdracht.
- i) De afgesproken *fee*.
- j) De naam en het CV van de tekenend partner.

Als wordt voorgesteld een zittende accountantsorganisatie te *herbenoemen*, dan zou wat ons betreft in de toelichting op het herbenoemingsvoorstel ten minste de volgende informatie moeten worden opgenomen:

- a) Op welke wijze het functioneren van de accountant is beoordeeld.
- b) Een weergave van de belangrijkste conclusies van de beoordeling van het functioneren van de accountant, waarbij ook wordt ingegaan op: i) de kwaliteit van de controlewerkzaamheden, ii) de toereikendheid en invulling van de controleopdracht, iii) de kwaliteit van de inhoud van de rapportages aan het bestuur en de auditcommissie (worden verbeterpunten die in de *management letter* zijn gesignaleerd zonder omhaal van woorden gepresenteerd?), iv) de

¹⁴ Formeel benoemt niet de algemene vergadering de accountant, maar verleent zij de opdracht tot onderzoek van de jaarrekening. Er is namelijk geen vennootschapsrechtelijke relatie tussen de accountant en de algemene vergadering. De accountant heeft uitsluitend een contractuele relatie met de vennootschap ten gevolge van de aanvaarding van de aan hem verleende opdracht. Desalniettemin spreken wij in deze brief kortweg van 'benoeming'. Daarnaast is het zo dat de opdracht kan worden verleend aan een accountant als natuurlijk persoon of aan een accountantsorganisatie, dus een rechtspersoon. Bij beursvennootschappen wordt de opdracht in de praktijk altijd verleend aan een accountantsorganisatie. In deze brief worden de begrippen 'accountant' en 'accountantsorganisatie' door elkaar gebruikt.

¹⁵ Zie bijvoorbeeld de summier toelichting op het voorstel tot benoeming van KPMG als nieuwe accountant van ASR Nederland dat is geagendeerd voor de AVA van 22 mei 2019. Voorgesteld wordt om na (slechts) vier jaar controle door EY de controleopdracht aan KPMG te gunnen.

onafhankelijkheid van de externe accountant, v) het algemene optreden van de externe accountant, inclusief zijn professioneel-kritische houding, vi) de expertise en samenstelling van het controleteam, vii) de effectiviteit waarmee de accountant met de buitenwereld communiceert en viii) de kosten.

Met deze informatie kunnen de aandeelhouders zowel voor als tijdens de algemene vergadering de RvC over deze zaken vragen stellen en deze zaken betrekken bij het bepalen van hun stemgedrag.

Wij menen dat met de hierboven genoemde maatregelen de aandeelhouders en de auditcommissie een meer disciplinerende rol kunnen vervullen jegens de accountant, hetgeen de kwaliteit van de controlewerkzaamheden ten goede kan komen. Zonder dat de hiervoor genoemde maatregelen zijn genomen en 'getest' vinden wij het nog veel te vroeg om te denken aan de invoering van een Rijksaccountant of het installeren van een intermediair die de accountant benoemt voor de beursvennootschappen (het 'intermediair-model', zoals benoemd op p. 2 van uw plan van aanpak). Nog afgezien van het feit dat zoiets Europeesrechtelijk niet kan, althans niet voor beursvennootschappen¹⁶.

4.5 Bekendmaking financiële jaarcijfers pas op het moment dat de controleverklaring is ontvangen

Veel beursvennootschappen publiceren de financiële jaarcijfers voordat de jaarrekening met daarbij de controleverklaring beschikbaar is. Deze volgorde kan druk zetten op de accountant om een (goedkeurende) verklaring bij de jaarrekening af te geven, aangezien de beurskoers zeer negatief zal reageren op eventuele, door de accountant afgedwongen, latere correcties op de reeds gecommuniceerde jaarcijfers. Wij zouden de Cta daarom in overweging willen geven om te onderzoeken of beursvennootschappen wettelijk verplicht kunnen worden gesteld om de jaarcijfers pas te publiceren op het moment dat de controle van de jaarrekening is afgerond en de accountant een verklaring omtrent de getrouwheid kan afgeven.¹⁷ Op die manier wordt de accountant niet alleen bevrijd van mogelijke druk vanuit het bestuur, maar neemt ook de relevantie van zijn werkzaamheden voor in ieder geval het belegend publiek toe.

4.6 Onderzoek naar voor- en nadelen van 'joint audit'

Eumedion maakt zich al jaren zorgen over het aantal accountantsorganisaties dat een vergunning heeft om de jaarrekeningen van beursvennootschappen te controleren. Deze zorgen

¹⁶ Zie de Europese Verordening (nr. 537/2014) betreffende de wettelijke controles jaarrekeningen.

¹⁷ Dit pleidooi is in lijn met de 2 april 2019 gedane aanbeveling van een Britse parlamentscommissie over de toekomst van het accountantsberoep in het Verenigd Koninkrijk; zie <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmbeis/1718/1718.pdf>.

zijn de laatste tijd toegenomen nadat Grant Thornton en Accon avm hebben aangekondigd hun zogenoemde OOB-vergunning op 30 juni 2019 in te leveren. Dit heeft tot gevolg dat de komende maanden maar liefst negen beursvennootschappen op zoek moeten naar een nieuwe accountant. Dat terwijl er al twee beursvennootschappen zijn die zonder accountant zitten. In het licht van deze ontwikkelingen zou Eumedion de Cta willen aanmoedigen te onderzoeken dan wel uit bestaande onderzoeken te concluderen of een model van *joint audit* een passend antwoord kan zijn op de teruggang van het aantal 'OOB-accountantsorganisaties'. Kan een dergelijk model de auditmarkt openbreken in de zin dat er weer meer toetreders komen als wettelijk wordt bepaald dat de controlewerkzaamheden van de bijvoorbeeld de grootste beursvennootschappen voortaan door twee accountantsorganisaties worden uitgevoerd, waarvan ten minste één geen 'Big 4'-kantoor is¹⁸? Hoe functioneert het *joint audit* model in Frankrijk? Heeft het model aldaar geleid tot een hogere kwaliteit van de controlewerkzaamheden? Wordt de positie van de accountant(s) versterkt als zij in conflictsituaties met zijn tweeën tegenover het bestuur en eventueel de RvC staan? Zou het eventueel helpen om de audittakken van de 'Big 4'-kantoren op te splitsen om zo de concurrentie binnen de sector te versterken?¹⁹ Eumedion zou benieuwd zijn naar de bevindingen en conclusies van een dergelijk nieuw onderzoek of van bestaande onderzoeken.

4.7 Verkenning operationele en/of structurele splitsing accountantsorganisaties

Eumedion's reactie²⁰ op het NBA Green Paper structuurmodellen bevatte een groot aantal vragen waarvan wij graag de antwoorden zouden meewegen in ons oordeel over de wenselijkheid of onwenselijkheid van het *audit only*-model. Gegeven de nog ontbrekende antwoorden op deze vragen is het voor Eumedion te vroeg om een positie in te nemen over dit ingrijpende model. Wij constateren tegelijkertijd dat in het Verenigd Koninkrijk en in Zuid-Afrika de interesse voor dit model toeneemt. De Cta zou kunnen verkennen wat de voor- en nadelen zijn van een structurele dan wel een operationele afsplitsing van de adviestakken van de accountantsorganisaties, mede aan de hand van een eigen onderzoek of van een inventarisatie van bestaande onderzoeken naar dit model.

¹⁸ Een dergelijk model wordt momenteel in het Verenigd Koninkrijk overwogen. Zie het rapport waarnaar in de vorige voetnoot wordt verwezen.

¹⁹ Zo is het met name zorgelijk dat het aantal mogelijkheden voor een grote verzekeraar om een accountantsorganisatie te kiezen in de praktijk zeer beperkt is. Er zijn aanwijzingen dat het aantal accountantsorganisaties dat gespecialiseerd is in complexe verslaggevingsvraagstukken van verzekeraars beperkt is tot twee. Veelal is één van deze organisaties de hoofdadviser van de vennootschap en de andere de accountant. Dit is een verre van wenselijke situatie.

²⁰ <http://bit.ly/2H7K35S>.

Wij hopen dat u de inhoud van deze brief wilt betrekken in uw onderzoek naar de vraag hoe de kwaliteit van de wettelijke controles duurzaam kan worden verbeterd. Wij zijn uiteraard graag bereid onze inbreng nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Rients Abma
Directeur Eumedion

Zuid Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG